

Lausunto luonnoksesta Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2030

Kaupunginhallitus 20.03.2023 § 92
933/14.06/2023

Valmistelijat / lisätiedot:
Ismo Heikkinen
Tanja Ahonen
Tuula-Anneli Kinnunen
Leena Karppinen
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen

Kaupunginhallitus päättää antaa esityksen mukaisen lausunnon vastauksena jätelautakunnan lausuntopyyntöön.

Päätös

Merkitään, että ympäristöjohtaja Tanja Ahonen ja palvelupäällikkö Saija Pöntinen selostivat asiaa kokouksessa ja he poistuivat kokouksesta asian esittelyn jälkeen. Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti jättää asian pöydälle.

Esitys

Kaupungininsinööri Ismo Heikkinen ja ympäristöjohtaja Tanja Ahonen esittävät, että Kuopion kaupunginhallitus antaa asiassa seuraavan lausunnon:

” On erinomaista, että vuonna 2003 aloitettuja jätepoliittisia ohjelmia tehdään omaan aikaansa ja tulevaisuuteen luotaaviksi, ja näin luodaan perustaa yhteisymmärrykselle ja vakaampaa pohjaa kaikille toimijoille.

Jätepoliittisen ohjelman valmistelutyö on ollut kiitettävän laajaa, mukana ollut ollut tahoja hyvin eri puolilta toimijakenttää, nuoria ja tulevaisuutta unohtamatta. Työssä onkin noussut esille useita varteenotettavia näkökantoja lakisääteisten velvollisuuksien rinnalle. Näin on saatu aikaan ymmärrettävä visio, johon kaikkien on helppo liittyä, sekä ajassa olevat ja tulevaisuuteen suuntautuvat tavoitteet ja toimenpiteet, joihin voi sitoutua.

Jätepoliittisen seurantaryhmän perustaminen on erinomainen toimi. Tavoitteisiin pääsemisen toimenpiteet kohdistuvat tässä jätepoliittisessa ohjelmassa jonkin verran laajemminkin jäteteettömyyteen ja kiertotalouteen kunnan alueella kuin vain pelkän kunnan vastuulla olevan, lähinnä asukasjätehuollon osalta. Vastuiden osalta jako on pääasiassa määritelty kunnille ja yhtiölle. Jätehuollon viranomaisella ja kuntien rakennusvalvonnoille ja ympäristösuojeluviranomaisille on myös jaettu vastuuta.

Asiakkaisiin kohdistetut toimenpiteet ovat pääasiassa vastuutettu Jätekuukolle. Toimivan ja asiakkaita innostavan palveluverkoston kehittäminen, asiakkaiden osallistaminen viestinnän keinoin ovat Jätekuukolle tuttuja vastuita. Jätekuukko on tunnettu hyvästä palvelustaan ja motivoituneesta henkilöstöstään. Toimenpiteet ovat yhtiölle sopivan haastavia ja helposti seurattavia.

Kunnille suunnattuja toimenpiteitä on paljon ja kuntaorganisaation muuttumisen ja ”siiloutumisen” vuoksi tehtävät ovat haastavia, jollei niitä jatkovastuuteta kaupungin johdon turvin, jotta kaikki kaupungin hallinnon alla toimijat saadaan tehokkaasti mukaan, esimerkiksi alkaen maankäytön suunnittelusta elinkeinojen edistämiseen ja alan yritysten yhteistyöhön. Rakentamisen - niin

maarakentamisen kuin rakennusten yhteydessä - jo suunnittelijat, tilaajat, tilatun palvelun tuottajat, rakennusvalvonta ovat avainasemassa. Käyttökelpoisten materiaalien ja tavaroiden käytön tulisi neitseellisen materiaalin rinnalla olla jatkossa erilaisten hankkeiden ja hankintojen suunnitteluvaiheessa arkipäivää. Kaupungin tulisi myös ohjeistaa ohjausvallassa olevia organisaatioitaan samalla tavalla, jotta yhteistyö toimijoiden kanssa olisi hedelmällistä.

Lisäksi tarvitaan myös rohkeutta etsiä ja kokeilla uusia toimintatapoja, jotka monesti paljastuvat aikaisempia toimintatapoja kaikin tavoin edullisimmiksi. Mikäli ohjelman toimenpiteissä päästään tavoitteisiin, yhteistyön tehostaminen sekä tutkimus- ja kehitystoimintaan panostaminen tulee tukemaan eri toimijoiden toimintaa kiertotalouden edistämiseksi. Lisäksi positiivisia vaikutuksia voi olla esimerkiksi erityisesti sellaisten yritysten toimintaan, joissa panostetaan jätteiden synnyn ehkäisyyn ja materiaalien uudelleenkäyttöön, jos kaupunki huomioi laajasti nämä asiat toiminnoissaan ja hankinnoissaan.

Jätepoliittinen ohjelma toteuttaa varsin täsmällisesti kaupungin omaa resurssiviisauden strategiaa.”

Esitämme, että kaupunginhallitus hyväksyy oheisen lausunnon vastauksena jätelautakunnan lausuntopyyntöön jätepoliittisen ohjelman luonnoksesta.

Selostus

Kaupungininsinööri Ismo Heikkinen ja ympäristöjohtaja Tanja Ahonen

Savo-Pielisen jätelautakunta käsitteli kokouksessaan 9.2.2023 luonnosta jätepoliittiseksi ohjelmaksi vuoteen 2030. Jätelautakunta on valmistellut ohjelmaa yhteistyössä toimialueensa kuntien ja Jätekukon kanssa keskeisiä sidosryhmiä ja kuntalaisia kuullen.

Jätelautakunta päätti kokouksessaan pyytää kunnilta ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilta lausunnot jätepoliittisen ohjelman luonnoksesta, lausuntopyyntö liitemateriaaleineen on esityksen ohessa. Lausunnot on pyydetty toimittamaan 31.3.2023 mennessä ensisijaisesti sähköisesti jätelautakunnan asiointisähköpostiin jatelautakunta@kuopio.fi. Luonnos on ollut myös yleisesti nähtävillä jätelautakunnan verkkosivuilla.

Nähtävillä olon ja kuulemisen jälkeen jätepoliittiseen ohjelmaan tehdään tarvittaessa lausuntojen ja mielipiteiden pohjalta muutoksia. Tämän jälkeen jätelautakunnalle tuodaan käsiteltäväksi ehdotus jätepoliittiseksi ohjelmaksi vuoteen 2030 saakka. Jätelautakuntakäsittelyn jälkeen ohjelma lähetetään hyväksyttäväksi alueen kunnille.

Tämä lausunto on valmisteltu kaupunkiympäristön palvelualueella ja sen valmisteluun ovat osallistuneet kaupunkitekniikan sekä ympäristö- ja rakennusvalvonnan palvelut. Valmistelijat ovat aktiivisesti osallistuneet ohjelman valmistelutyöhön. Samoin valmistelutyöhön ovat osallistuneet lukuisa joukko muita kaupungin toimijoita.

Jätepoliittisen ohjelman sisältö

Jätepoliittinen ohjelma on Savo-Pielisen jätelautakunnan ja Jätekuukko Oy:n toimialueen kuntien yhteinen näkemys siitä, miten seudun jätehuoltoa toteutetaan ja kehitetään ohjelmakaudella 2023 - 2030. Jätepoliittisessa ohjelmassa kunnat asettavat yhteisiä kehittämistavoitteita kunnan vastuulle kuuluvalla jätehuollolla ja määrittelevät tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisia

toimenpiteitä. Kunnan vastuulle kuuluu jätelain mukaisesti asumisessa syntyvän jätteen sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen. Jätepolitiikkaa ohjaava keskeinen periaate on jätelakiin kirjattu yleinen velvollisuus noudattaa etusijajärjestystä.

Yhteisten jätepoliittisten linjausten määrittely on erityisen tärkeää kuntien hoitaessa jätehuollon palvelu- ja viranomaistehtävät yhdessä. Jotta jätehuoltoa voidaan toimialueella kehittää pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti, tarvitaan yhteistä jätepoliittista näkemystä sekä kaikkien osapuolten sitoutumista yhteisesti hyväksytyjen toimenpiteiden toteuttamiseen. Ohjelmassa hyväksytyt suuntaviivat ohjaavat kuntavastuullisen jätehuollon toimijoiden päätöksentekoa ja kuntalaisille järjestettävän jätehuollon palvelutason määrittelyä.

Jätepoliittinen ohjelma edistää valtakunnallisen jätesuunnitelman tahtotilan saavuttamista paikallisesti ja tukee kuntien omia kuntastrategioita. Ohjelma edistää kiertotalouden toteutumista sekä lainsäädännön asettamien kierrätystavoitteiden saavuttamista. Jätepoliittinen ohjelma tukee osaltaan toimialueella tehtävää ilmasto- ja ympäristövastuullisuustyötä. Lisäksi ohjelman avulla voidaan edistää kestävä kehitystä kunnallisessa jätehuollossa.

Ohjelma ohjaa kuntien omaa toimintaa kiertotaloudessa, minkä lisäksi kunnat ohjaavat sillä omistamaansa jäteyhtiötä yhteisesti sovittujen tavoitteiden suuntaan.

Ohjelman työvaiheet

Jätepoliittisen ohjelman valmistelua on tehty tiiviissä yhteistyössä kuntien ja Jätekuukan kanssa keskeisiä sidosryhmiä ja kuntalaisia kuullen. Ohjelmassa on asetettu visio ja määritelty tarvittavat tavoitteet ja toimenpiteet, joiden suuntaan kaikki osapuolet sitoutuvat jätehuoltoa kehittämään.

Jätepoliittisen ohjelman valmistelutyö aloitettiin vuonna 2021. Jätelautakunta hyväksyi joulukuussa 2021 projektisuunnitelman, jonka mukaisesti jätepoliittisen ohjelman valmistelu tehtiin vuoden 2022 aikana. Valmistelun lähtökohtina olivat tulevaisuusajattelu ja eri toimijoiden laaja osallistaminen. Tavoitteena oli muodostaa mahdollisimman kattava kuva jätehuollon kehittämiskohteista sekä saada eri osapuolet sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin. Valmistelussa turvattiin riittävät osallistumismahdollisuudet kaikille keskeisille tahoille, joita ohjelmassa tehtävät ratkaisut koskevat. Osallistumismahdollisuuksista tiedotettiin etukäteen jätelautakunnan, kuntien ja Jätekuukan verkkosivuilla sekä sosiaalisen median kanavissa sekä sähköpostitse.

Valmistelua on ohjannut ja seurannut ohjausryhmä, jossa on Savo-Pielisen toimialueen kunnilla seuduittainen edustus. Valmisteluun liittyvistä käytännön tehtävistä on vastannut jätehuollon viranomaispalveluiden ja Jätekuukan edustajista koottu projektiryhmä. Keskeisten sidosryhmien edustajille, asukkaille ja kuntatoimijoille järjestettiin keväällä 2022 Teamsin välityksellä neljä tulevaisuustyöpajaa. Työpajoissa osallistujat pääsivät visioimaan alueen jätehuollon tulevaisuutta sekä jätteenohjauksen ja kiertotalouden edistämistä. Työpajoissa haastettiin osallistujien tulevaisuusnäköyksiä, kuviteltiin jätteenohjauksen tulevaisuutta ja muodostettiin visioita vuodelle 2050. Työpajojen lopuksi etsittiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla alueen kiertotaloutta ja jätteenohjauksia edistetään. Tulevaisuustyöpajoissa jätehuollon kehittämisen teemoiksi nousivat kiertotalouden edistäminen ja materiaalitehokkuuden parantaminen jätehuoltopalveluiden avulla sekä kulutuskäyttäytymisen muutoksen myötä.

Työpajojen lisäksi asukkailla ja kuntien luottamushenkilöillä oli mahdollisuus osallistua jätepoliittisen ohjelman valmisteluun vastaamalla jätehuollon kehittämisen suuntaviivoja kartoittaneeseen sähköiseen kyselyyn. Kyselyn perusteella jätehuollon kehittämistä ohjaaviksi arvoiksi nousivat saavutettavuus, asiakaslähtöisyys ja ympäristövastuullisuus. Jätehuollon kehittämisen toivottiin painottuvan kierrätysasteen nostamiseen ja materiaalien uudelleenkäytön edistämiseen sekä jätehuoltopalveluihin. Kyselyssä saatuja vastauksia ja ideoita on hyödynnetty jätepoliittisen ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyssä.

Tulevaisuustyöpajojen ja kyselyn tuloksena syntyneitä jätehuollon kehittämiskohteita työstettiin Jättekukon ja kuntien näkökulmasta syksyllä 2022 kahdessa erillisessä työpajassa. Työpajoissa määriteltiin konkreettisia toimenpiteitä osallistamisen pohjalta muodostettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Edellä esitettyjen valmisteluvaiheiden ja niissä kerättyjen tietojen pohjalta jätehuollon viranomaispalveluissa muodostettiin jätepoliittisen ohjelman asiakokonaisuudet ja koottiin yhteen ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet.

Jätepoliittisen ohjelman yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet

Jätepoliittiselle ohjelmalle on muodostettu visio, jossa "Arjen kiertotalous toteutuu alueella ympäristöä kunnioittaen yhteistyön ja asukkaiden tarpeita palvelevan jätehuollon voimalla". Visiota toteutetaan kolmen asiakokonaisuuden alle koottujen tavoitteiden ja toimenpiteiden kautta. Nämä asiakokonaisuudet ovat:

- Jätteettömyys ja vastuullinen kuluttaminen
- Kattava materiaalien kierto ja korkea kierrätysaste
- Asiakas- ja ympäristölähtöiset jätehuoltopalvelut

Asiakokonaisuuksille on muodostettu omat indikaattorit ja tavoitteet. Lisäksi asiakokonaisuuksiin on määritetty useita toimenpiteitä, joiden vastuut on jaettu. Asiakokonaisuuksille on myös määritelty seurattavia kohteita.

Jätteettömyyden ja vastuullisen kuluttamisen osalta indikaattorina on kotitalousjätteen määrä ja tavoitteena on, että jätemäärä on vuonna 2030 pienempi kuin vertailuvuotena 2020. Toimenpiteinä tässä asiakokonaisuudessa ovat esimerkkinä toimiminen, kulutuksen ja jätteen määrän vähentäminen, vastuulliset hankinnat sekä kasvatus, koulutus ja osaaminen.

Kattavan materiaalien kierron ja korkean kierrätysasteen osalta indikaattorina on kierrätysaste ja tavoitteena vuoden 2030 kierrätysasteeksi on 65 %, kun se vuonna 2021 oli 47 %. Toimenpiteinä tässä asiakokonaisuudessa on yhteistyö, tutkimus ja kehitystoiminta, kiertotalousliiketoiminta, uusiomateriaalien käytön edistäminen ja lajittelun tehostaminen.

Asiakas- ja ympäristölähtöisten jätehuoltopalvelujen osalta indikaattoreina ovat asiakastyytyväisyys ja jätehuollon ilmastopäästöt ja tavoitteina hyvä asiakastyytyväisyys ja jätehuollon hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Toimenpiteinä ovat asiakkaiden osallistaminen, motivoiva viestintä ja neuvonta, saavutettava palveluverkosto ja suunnitelmallinen seuranta ja valvonta.

Jätepoliittisen ohjelman seuranta

Jätelautakunnan seurannan avuksi perustetaan ohjelman seurantaryhmä, jossa on edustettuina kaikki ohjelman vastuutahot. Seurantaryhmä myös edistää ohjelman toimenpiteiden jalkauttamista käytäntöön. Lisäksi voidaan käynnistää yhteishanke, jonka avulla jätepoliittisen ohjelman toimenpiteet saadaan vietyä kuntien toimintaan. Jätepoliittista ohjelmaa voidaan toteuttaa myös olemassa olevien ilmasto- ja kiertotaloushankkeiden kanssa yhteistyötä tehden.

Jätepoliittisen ohjelman vaikutukset

Ohjelmassa on laajalti arvioitu myös vaikutuksia ihmisiin, ympäristöön ja ilmastoon, kunnan talouteen ja henkilöstöön sekä yrityksiin. Visio tähtää vuoteen 2030, jolloin vaikutukset ovat koko toimialueella pitkäaikaisia. Vaikutusten arvioidaan laajalti olevan positiiviset, ohjelma tulee kuntien omia kiertotalouteen, resurssiviisauteen ja ilmastotyöhän tähtääviä tavoitteita. Ohjelman tavoitteista voi pitkällä aikavälillä syntyä kustannussäästöjä niin kaupungille kuin yrityksille.

Vaikutusten arviointi

-

933/2023 Lausuntopyyntö kuntiin

933/2023 Jätepoliittisen ohjelman 2030 luonnos